

2026-09-15

Sammanställning över ändringar med motiveringar som gjorts i översynen av vägledningarna för livsmiljötyper.

Innehåll

Vad dokumentet innehåller och varför	2
Övergripande konsekvenser av ändringarna.....	2
Generella ändringar för limniska livsmiljötyper	3
Generella ändringar för marina livsmiljötyper	4
Unika ändringar för livsmiljötyper.....	5

Vad dokumentet innehåller och varför

Under 2023–2026 har ett arbete pågått med att se över och uppdatera de befintliga vägledningarna för livsmiljötyper. Arbetet inkluderar de livsmiljötyper i art- och habitatdirektivets bilaga II, som förekommer i Sverige. Översynen har gjorts gemensamt av Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten, i syfte att skapa förutsättningar för en enhetlig uppdatering för alla livsmiljötyper. Myndigheterna har fastställt ett gemensamt PM som gäller för samtliga livsmiljötyper, medan terrestra respektive akvatiska vägledningar därefter hanterats och fastställts var för sig av Naturvårdsverket och HaV.

Generellt gäller för samtliga vägledningar att uppdateringen har gjorts i syfte att få en bättre överensstämmelse med uttolkning av EU:s interpretation manual för aktuell livsmiljötyp¹, och för att passa svenska förhållanden. Uppdateringarna innebär också att förtydliganden och tidigare samlad erfarenhet från praktisk användning av vägledningarna har tagits tillvara.

HaV har under 2026 fastställt uppdaterade och nya vägledningar för samtliga akvatiska livsmiljötyper (åtta limniska + nio marina). Detta dokument är en sammanställning över de ändringar som gjorts i vägledningarna för akvatiska livsmiljötyper, inklusive motiveringar till ändringarna. I de fall vi ser att ändringen kan få någon praktisk konsekvens har detta angetts.

Nedan följer en sammanställning av motiveringar till ändringarna, uppdelat på limniska respektive marina livsmiljötyper. I slutet av dokumentet återfinns de unika ändringar och motiveringar som gjorts för respektive livsmiljötyp. Dessa anges i nummerordning utifrån livsmiljötypens kod.

Övergripande konsekvenser av ändringarna

1. **Arealökning:** För alla livsmiljötyper kan arealen öka på grund av:
 - Tillåtande av överlapp med angränsande livsmiljötyper.
 - Borttagande av företrädesprincipen för terrestra livsmiljötyper.
 - Inkludering av högvattenståndslinjen (istället för medelvattenstånd).
2. **Flexiblare avgränsning:** Mindre fokus på exakta gränser (t.ex. vattenkemi, flöden) och mer på strukturer/arter.
3. **Harmonisering med EU:** Bättre överensstämmelse med EU:s definitioner, men vissa nationella skillnader kvarstår (t.ex. Finlands tolkning av 3210 Större vattendrag som en komplex livsmiljötyp).
4. **Påverkan på restaureringsförordningen:** Större arealer kan innebära ökade åtaganden för restaurering.

¹ [Interpretation Manual of European Union Habitats, EUR 28.](#)

Generella ändringar för limniska livsmiljötyper

Följande ändringar har gjorts i alla vägledningarna för limniska livsmiljötyper:

1. Borttagande av hänvisningar till vattendirektivets statusklassningar

- Motivering: Statusbedömningar enligt vattendirektivet förändras mellan rapporteringscykler och har delvis andra målsättningar än art- och habitatdirektivet. Direkt koppling till vattendirektivet anses inte ändamålsenligt.
- Konsekvens: Vägledningarna blir fristående från förändringar i vattendirektivets bedömningsgrunder.

2. Ökad tydlighet i formuleringar

- Motivering: Mindre precisa formuleringar har justerats för att underlätta tolkning, men utan att väsentligt ändra innebörden.

3. Borttagande av skarpa gränser för vattenkemi/flöden/Strahler-ordning

- Motivering: Praktiskt svårt att exakt avgöra gränser (t.ex. min/medel/max-flöden). EU:s definition saknar sådana gränser.
- Konsekvens: Större fokus på andra parametrar (t.ex. arter, strukturer) vid avgränsning och bedömning. Utpekande av livsmiljötyper kräver därmed fler överväganden än bara kemiska parametrar. Detta gör att det kan bli svårare att avgränsa mellan olika vattendragstyper, men överlapp tillåts.

4. Borttagande av företrädesprincipen för terrestra livsmiljötyper

- Motivering: Terrestra livsmiljötyper (t.ex. våtmarker) har tidigare fått företräde framför akvatiska, vilket begränsat arealen för sjöar/vattendrag. Principen om företräde har inte stöd i Eus vägledande dokument och alla livsmiljötypers utbredning ska rapporteras i sin helhet inklusive överlappande arealer.
- Konsekvens: Arealen för livsmiljötyperna kan öka.

5. Tillåtande av överlapp med angränsande livsmiljötyper

- Motivering: Möjliggör flexibilitet vid kartering och harmonisering mellan livsmiljötyper.
- Konsekvens: Rapporterad areal kan öka, men även komplexitet vid avgränsning.

6. Ändrad avgränsning mot land: från medelvattenstånd till högvattenståndslinjen

- Motivering: Inkluderar hela bankbredden (bankful width) och svämzoner (floodplain) för att täcka in strandmiljöer.
- Konsekvens: Arealen ökar, särskilt för livsmiljötyper med dynamiska vattennivåer.

7. Artlistor med karakteristiska och typiska arter.

Endast en mindre uppdatering och smärre justeringar har gjorts av artlistorna i vägledningarna för limniska livsmiljötyper. Detta har inneburit att de sedan tidigare gällande/rapporterade listorna justerats till aktuell taxonomi (enligt dyntaxa maj 2026).

Därutöver har särskilt parametern konnektivitet beaktats, vilket resulterat i att arterna havsnejonöga, lax och ål lagts till som typiska arter i de tre vattendragstyperna. Konsekvensen av detta blir att lek- och uppväxtområden för dessa arter blir viktiga vid bedömning av tillstånd.

Generella ändringar för marina livsmiljötyper

Följande ändringar har gjorts i alla vägledningarna för marina livsmiljötyper:

1. Borttagande av hänvisningar till vattendirektivets statusklassningar

- Motivering: Statusbedömningar enligt vattendirektivet förändras mellan rapporteringscykler och har delvis andra målsättningar än art- och habitatdirektivet. Direkt koppling anses inte ändamålsenligt.
- Konsekvens: Vägledningarna blir mer fristående från förändringar i vattendirektivets bedömningsgrunder.

2. Ökad tydlighet i formuleringar

- Motivering: Mindre precisa formuleringar har justerats för att underlätta tolkning, utan att väsentligt ändra innebörden.

3. Betonande av konnektivitet

- Motivering: Fragmentering och vandringshinder mellan förekomster påverkar livsmiljöernas ekologiska funktion.
- Konsekvens: Bevarandeåtgärder bör inkludera åtgärder för att säkerställa konnektivitet.

4. Hot och påverkansfaktorer

- Hot som är gemensamma för alla marina livsmiljötyper har setts över och de har formulerats på samma sätt i alla vägledningarna. Dessa är fysisk påverkan, försämrad vattenkvalitet, undervattensbuller och störning från båttrafik/mänskliga aktiviteter, klimatförändringar, främmande arter och förändrade ljusförhållanden.
- Relevanta åtgärder som är gemensamma för alla marina livsmiljötyper har setts över och de har formulerats på samma sätt i alla vägledningarna. Dessa åtgärder är minimerad tillförsel av miljöstörande ämnen och övergödande näringsämnen, begränsning av fysisk påverkan, inrättande av formellt områdesskydd, införande av fiskebegränsningar och restriktioner mot främmande arter samt återställning av naturliga ljusförhållanden.

5. Artlistor med karakteristiska och typiska arter.

Endast en uppdatering och mindre justeringar har gjorts av artlistorna i vägledningarna för marina livsmiljötyper. Detta har inneburit att de sedan tidigare gällande/rapporterade listorna justerats till aktuell taxonomi (enligt dyntaxa maj 2026). Därutöver har mindre justeringar, kompletteringar gjorts utifrån de arter av relevans som listas i EU:s definition i interpretation manual, samt i något enstaka fall från EU:s technical guidelines. Även kommentarer och förslag till tillägg eller justeringar från länsstyrelserna, exempelvis gällande geografisk relevans som typisk art har beaktats. Ingen specifik analys eller utvärdering av listade arter utifrån indikatorvärde har dock genomförts.

Unika ändringar för livsmiljötyper

Följande unika ändringar har gjorts:

3110 Näringsfattiga slättsjöar

- Livsmiljötypen förekommer **inte i alpin region** (där saknas glaciofluviala jordarter i flacka områden).
- **Konsekvens:** Vissa utpekade förekomster i alpin region kan komma att avföras.

3130 Ävjestrandsjöar

- **Inkludering av småvatten (<1 ha)** för att motsvara EU:s definition ("pools and ponds").
- **Sprickdalsjöar kan inkluderas**, även om de inte är representativa för typiska ävjestrandsjöar.
- **Konsekvens:** Fler små objekt kan pekas ut, och arealen kan öka genom inkludering av sprickdalsjöar.

3140 Kransalgssjöar

- **Större fokus på kransalger** (inte bara vattenkemi) vid avgränsning.

3150 Naturligt näringsrika sjöar

- **Större fokus på karakteristiska arter** (inte bara vattenkemi) vid avgränsning.

3160 Myrsjöar

- **Inga unika ändringar** utöver de gemensamma.

3210 Större vattendrag

- **Borttagande av krav på viss storlek/vattenföring** för att bättre överensstämja med EU:s definition.
- **Ej klassad som komplex livsmiljötyp** (till skillnad från Finlands tolkning), men överlapp med mindre vattendrag (3260) och alpina vattendrag (3220) tillåts.
- **Konsekvens:** Arealen kan öka, men skillnader mot Finlands tolkning kvarstår.

3220 Alpina vattendrag

- **Inga unika ändringar** utöver de gemensamma.

3260 Mindre vattendrag

- **Namnbyte:** Från tidigare namn till "*Vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor*" för att tydligare avspeglar vilka vattendrag som avses.
- **Konsekvens:** Bättre överensstämmelse med EU:s definition och förordningen om områdesskydd.

1110 Sandbankar

- **Inkludering av maerl** (kalkalger): maerl (biogent habitat av frilevande rödalger) kan förekomma i livsmiljötypen, men räknas inte som biogena rev.
- **Avgränsning mot rev (1170):** sandbankar avgränsas mot rev när biogena bildningar understiger 10% av täckningsgraden

1130 Estuarier

- **Östersjöns estuarier som undertyp:** Östersjöns estuarier saknar tidvatten och har brackvatten, vilket skiljer dem från Atlanten.
- **Krav på vattenföring:** Det mynnande vattendraget bör ha en årsmedelvattenföring $> 2 \text{ m}^3/\text{s}$.

1140 Blottade ler- och sandbottnar

- **Avgränsning vid lågvattenstånd:** Livsmiljötypen blottas vid lågvatten och avgränsas mot sandbankar (1110) vid lägsta lågvattenstånd.
- **Ingen vegetation på blottade ytor:** Ofta fria från makrovegetation men med cyanobakterier och kiselalger.

1150 Laguner

- **Successionsstadier i Östersjön:** flada, gloflada och glo är olika successionsstadier av landhöjningslaguner i Östersjön.
- **Avgränsning mot limniska miljöer:** Laguner har tydlig påverkan av havsvatten (salinitet eller marin vegetation).

1160 Stora vikar och sund

- **Ingen salthaltsgradient:** Till skillnad från estuarier (1130) och smala Östersjövikar (1650) saknar livsmiljötypen salthaltsgradient.
- **Mosaikartad struktur:** Innehåller en variation av mjuka och hårda bottnar med artrika bentiska samhällen.

1170 Rev

- **Geogena och biogena rev:** biogena rev utgörs av klippor, block, stenar medan biogena rev kan utgöras av musselbäddar, korallbildning samt kalkrörsmaskar.
- **Avgränsning mot sandbankar (1110):** Rev avgränsas när bottensubstratet övergår till <50 % hårda substrat eller biogena bildningar <10 %.

1180 Bubbelrev och undervattenskratrar

- **Livsmiljötypen är bildad genom gasläckage:** Bubbelrev utgörs av karbonatstrukturer bildade av mikrobiell oxidering av metan. Undervattenskratrar (pockmarks) är fördjupningar bildade av kollapsade metangasfickor.
- **Hög diversitet:** Livsmiljötypen har hög habitatkomplexitet och fungerar som refugier för hotade arter.

1650 Smala Östersjövikar

- **Undervattenströskel:** Vikarna är avskilda från havet av en undervattenströskel, vilket begränsar vattenutbytet.
- **Salthaltsgradient:** livsmiljötypen kan ha en salthaltsgradient från sött längst in till saltare närmare mynningen.
- Livsmiljötypen förekommer **endast i Östersjön**, och inte söder om Kalmar län.

8330 Havsgrottor

- **Naturligt bildade grottor under vatten:** Grottor som ligger helt eller delvis under havsytan vid högvatten.
- **Zonering av arter:** Artsammansättningen varierar från grottans öppning till de inre delarna.